

השער באלומים: זיכרון, אי-שליטה, ושלוש שנים לטבח

אריה לייב תורן · 7 באוקטובר 2026

על הסרטון של קרין ורניקוב וספיר בילמס, על פוליטיקה של זיכרון, ועל המפגש בין הגות מדינית תורנית לבין תורת החירות הרפובליקנית

מאת אריה לייב תורן

נכתב בערב יום השנה השלישי, 6 באוקטובר 2026 / כ"ה בתשרי תשפ"ז

השאלה, ולמה דווקא השער

שלוש שנים אחרי, הוויכוח על 7 באוקטובר כבר איננו ויכוח על השאלה אם משהו קרה. הוא ויכוח על השאלה מה זה היה, מי רשאי לקרוא לזה בשם, ואילו עובדות מותר להשאיר במשפט אחרי המילה "אבל".

המספרים הגדולים אינם שנויים במחלוקת רצינית: כ־1,200 נרצחים, 251 חטופים, מתקפה מתואמת של חמאס וארגונים נוספים, ואלימות מינית שתועדה בידי הוועדה האזרחית לפשעי 7 באוקטובר ובידי בדיקות קודמות. ב־4 באוקטובר 2026 מסר ראש אמ"ן, האלוף שלומי בינדר, לקבינט, וב־5 באוקטובר אמר שר הביטחון ישראל כ"ץ בפומבי, שכ־6,000 מחבלים חצו, שכ־4,000 מהם חוסלו מאז ושכ־2,000 עדיין בחיים. אלה הערכות רשמיות של ישראל, לא מפקד ניטרלי.

אבל במספרים הגדולים מסתתרת ההכחשה. שער קשה יותר לשנות לו את השם. באלומים המצלמה קבועה, הדקה ידועה, השמות ידועים, ובין הקורבנות יש צעירות ישראליות שבאו ממסיבה ועובדים זרים שלא היה להם שום חלק בשום פרויקט פוליטי ישראלי. קנה המידה של שער ממשמע את התיאוריה. מסגרת שאינה מסוגלת לתאר את מה שהמצלמה תיעדה בלי למחוק את העושה או את הנרצח – נכשלה, יהיה מה שיהיה כל מה שהיא מסבירה מלבד זה.

התיעוד: שתי חברות, גדר, דקה

קרין ורניקוב הייתה בת 22. ספיר בילמס הייתה בת 24. שתיהן מראשון לציון. הן הכירו בטיול אחרי הצבא בדרום אמריקה, ולפי הדיווחים נעשו בלתי נפרדות. הוריה של ספיר, ליאון ואינה בילמס, סיפרו ל"ישראל היום" שההחלטה לנסוע לנובה הייתה ספונטנית; שבסביבות 6:30, עם השיגורים הראשונים, התקשרו והפצירו בה לחזור הביתה; שספיר אמרה שהיא בדרך ושלחה מיקום. הם ראו את הנקודה הזו, ואז נעצרת.

מצלמות האבטחה באלומים מראות נמלטים מנובה מגיעים לשער קצת אחרי שבע, בתקווה שהגדר היא מבטחים. היא לא הייתה. מחבלי נוח'בה כבר היו בקיבוץ. הקבוצה התפזרה. לפי דיווחים שנשענו על הסרטון, מחבל אחד סגר על שתי הצעירות. אחת נתפסה ונורתה כשניסתה להימלט. השנייה הגיעה לגדר, הסתובבה, ישבה והתחננה. היורה ירה באחרים שברחו והתעכב לידה; לפי ספירת כותב ynet שצפה בסרטון, היא חיכתה כעשרים ושלוש שניות, ידיה מעל ראשה. אחר כך נורתה מטווח קצר. לפי עדות המשפחה ולוח הזמנים של תחקיר צה"ל, הרצח היה בסביבות 7:10.

אינה בילמס אמרה שהמשפחה נלחמת כל יום כדי להמשיך ולשמר את זכרה של ספיר, ושהעולם איבד צעירה בעלת לב יוצא דופן. ליאון סיפר ל-ynet שפעם היו לו בן ובת, ועכשיו יש לו הרבה ילדים – חברותיה, שעדיין באות לאכול. לובה, אמה של קרין, נזכרה שקרין אמרה שזו תהיה המסיבה האחרונה שלה לפני שתפנה אל עתידה. לא רחוק משם נפלו האחים נעם וישי סלוטקי מכאר שבע, אנשי מילואים שירדו דרומה מיוזמתם ונלחמו במחבלים.

שתי הסתייגויות שייכות לתיעוד עצמו. ראשית, הקטע שהופץ ברשת הוא תיעוד אמיתי של רצח אמיתי, אבל פוסטים ויראליים דוחסים אותו ומטיפים עליו. הפרטים – הגדר, השניות הארוכות – באים מעיתונאים שצפו בצילומים, לא מהכיתוב. שנית, הטענה שהיורה המסוים חוסל מאוחר יותר היא, בדיווח של ynet, השערה ולא זיהוי מוכח (מקור יחיד, טרם אומת). הזיכרון אינו דורש להכריע בספק הזה. הוא דורש שהספק לא ישמש לטשטש את עובדת הרצח.

אלומים כעולם קטן: הבתים שהוגנו והשער שלא

אלומים אינה מתאימה לשום סיפור שבו 7 באוקטובר היה רק מלחמה בחיילים, או רק מלחמה ב"מתנחלים", או רק פריצה של מדוכאים מן הכלא.

לפי תחקיר צה"ל שפורסם במרץ 2025, כיתת הכוננות של הקיבוץ, יחד עם הכוחות שהגיעו, עצרה פלישה גדולה לשכונות המגורים. אף חבר קיבוץ לא נרצח בתוך היישוב, אף שאזרחי ישראלי נהרגו בטעות מירי כיתת הכוננות ועובד תאילנדי שזהותו לא ידועה נהרג בטעות מירי חיילים – עובדות שחייבות להיות בכל תיאור ישר, כי טעות בירי איננה הטבח ואסור לקפל אותה לתוכו. סביב הקיבוץ המחיר היה בסדר גודל אחר: לפי הטיימס אף ישראל, 57 אזרחים וחמישה אנשי כוחות הביטחון נהרגו באלומים ובסביבתה, וחמישה נחטפו.

העובדים הזרים הם העובדה ששוברת את אליבי "הכיבוש". שבעה עשר, ולפי ספירות אחרות עשרים ושניים, עובדי חקלאות וסטודנטים מתאילנד ומנפאל נרצחו במגורי העובדים ובסביבתם. עשרה מהם היו סטודנטים לחקלאות מנפאל. ביפין ג'ושי, סטודנט מנפאל, נחטף ונרצח בשבי; גופתו הוחזרה באוקטובר 2025. המשפט הקשה ביותר בתחקיר היה שלא הייתה תוכנית אמיתית להגן על העובדים, שמגוריהם היו הקרובים ביותר לגבול.

המשפט הזה הוא כישלון ישראלי. הוא איננו הקלה לחמאס. מדינה שלא הרחיבה את תוכנית ההגנה שלה אל מי שעובדים בשדותיה חבה חוב של ערכות ושל אחריות מדינית רגילה. האנשים שירו בעובדים, ושרדפו אחרי קרין וספיר מן השער אל הגדר, חבים חוב אחר. הבלבול בין השניים הוא המהלך האופייני של הוויכוח בשנה השלישית, וצריך לסרב לו בשני הכיוונים. האם מדיניות ארוכה של הכלה מחושבת עזרה לבנות את הצבא שפרץ את הגדר? זו שאלה שעם בן חורין חייב לשאול. שאילתה אינה משנה את שמו של השער.

הפוסט של 5 באוקטובר והמילה "פלסטיניסטים"

בערב 5 באוקטובר 2026 חזר לרשת X הסרטון משער אלומים. הפוסט כתב ששתי "בנות" נרדפו "כמו טרף", שהראשונה נורתה בגבה, שהשנייה התחננה והוצאה להורג, שזה מה ש"פלסטיניסטים מעזה" עשו ב־7 באוקטובר, ושאסור לשכוח. בתוך יממה עבר מיליון צפיות.

שלושה דברים בו ראויים לעיון. הראשון – העיתוי: ערב היום שבו קראו המשפחות השכולות לדקת דומייה ארצית ב־6:29, השעה שבה החלה המתקפה, עם אירועים בכ־400 מקומות וטקס משפחות ארצי בערב. אזכרה ועדות ויראלית אינן אותו מעשה. הטקס שואף לקול ישראלי משותף; הפוסט מאשים. שניהם יכולים להיות אמת. הם אינם ממלאים אותו תפקיד.

השני – "בנות". קרין הייתה בת 22 וספיר בת 24. המילה עושה עבודה מוסרית: היא מדגישה פגיעות וגזולת מן הנרצחות את בגרותן כדי להגדיל את הפשע. הפשע אינו צריך את הגזל הזה. הן היו נשים צעירות, שסיימו שירות, טיילו, בחרו בתוכנית ספונטנית של חברה. לדבר עליהן כעל נשים מדויק יותר, ובסופו של דבר גם מכבד יותר.

השלישי – "פלסטיניסטים". המילה מנסה לקרוא בשם לאידיאולוגיה ולא לעם: לתצורה שרואה ברצח מכוון של אזרחים, בחטיפת משפחות וברצח עובדים זרים – פוליטיקה. בשימוש הצר הזה היא דומה לסימולאנט אידיאולוגיות אחרות. הסכנה היא ההחלקה, שכבר נראית בחלק מהתגובות, מן התוכנית אל העם. האנשים בשער לא היו הפשטה. הם היו חמושים במתקפה מפקדת, של כוח שאמנת היסוד שלו כוללת לשון השמדה כלפי יהודים. זו אידיאולוגיה שיש לה מבצעים. אין בה היתר לדבר על כל פלסטיני כעל הורה בגדר, ולא לראות במות אזרחים פלסטינים במלחמה שאחרי כך דבר חסר משקל מוסרי.

"לא נשכח" הוא משפט יהודי בעל חיים הלכתיים והיסטוריים ארוכים. אין למסור אותו בקבלנות משנה לכינוי גנאי.

הגות מדינית תורנית: זיכרון בלי שכרון

קורא שגדל בבית המדרש אינו צריך שיתרגמו לו את 7 באוקטובר לשפה מוסרית זרה כדי להבין. המקורות כבר מכירים את הרודף, את האזרח, את חובת הזיכרון לשיטתו של עמלק, ואת האיסור להפוך לעמלק בתגובה.

"זָכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לָךְ עֲמָלֶק" (דברים כה, יז) הוא ציווי על שיטה לא פחות מאשר על עם: "וַיִּזְנֶב בְּךָ כָּל הַנְּחָשִׁים אֲחֵרֶיךָ" – המכה בחלשים ובמאסף, הסירוב למגבלות של מלחמה רגילה, הפגיעה במי שאינו יכול להילחם.

דין רודף – "הבא להורגך, השכם להורגו" (סנהדרין עב ע"א; רמב"ם, הלכות רוצח ושמירת נפש א, ו) – הוא חובה פרטנית לעצור סכנה מוחשית ונוכחת. הוא איננו מצב רוח ואינו קללה קיבוצית. האיש בגדר באלומים הוא, בקטגוריה הקלאסית, רודף. לעצור אותו איננו נקמה. אבל אי־הבחנה בינו לבין אדם לא חמוש ברפיח או בחאן יונס שאינו רודף אחרי איש היא כישלון של אותה הלכה עצמה, המקפידה מאוד על השאלה מי נחשב רודף.

הרמב"ם מונה במלחמת מצווה את "עזרת ישראל מיד צר שבא עליהם" (הלכות מלכים ה, א). טבח בעיצומו, והשבת שבויים, נמצאים בתוך חובת ההצלה הזאת. ואותו רמב"ם, בדיני מצור, אוסר השחתה לשווא ומחייב להשאיר פתח למי שרוצה לברוח (הלכות מלכים ו). המסורת מחזיקה, באישיות משפטית אחת, את החובה להילחם ואת החובה להגביל. גם השכרון שקורא לכל פלסטיני "עמלק", וגם השכרון שקורא לכל תגובה ישראלית חילוּל – שניהם יוצאים מן המבנה הזה.

"לֹא תַעֲמֹד עַל דָּם רָעָף" (ויקרא יט, טז) מחייב את מי שעומד מן הצד. הוא חייב את כיתת הכוננות שהחזיקה את בתי אלומים, והוא חייב את המדינה שלא הייתה לה תוכנית למגורי העובדים. הוא מחייב גם את הפרשן הרחוק שרואה את הגדר ומחליף נושא.

חירות כאי־שליטה, ליד גדר

התורה הרפובליקנית – מן החשד המקראי כלפי כוח שרירותי מרוכז, דרך זכות ההגנה הטבעית של לוק, ועד הגדרת החירות של פיליפ פטיט כ"אי־שליטה" – מתאימה לדקה הזאת יותר מתיאוריות שמצמצמות פגיעה לכאב בלבד.

לפי פטיט, חוסר חירות איננו רק התערבות, אלא חשיפה לרצונו השרירותי של אחר. לאיש בגדר היה כוח שרירותי של חיים ומוות על אדם לא חמוש, מתחנן, שכבר נעצר. באותן שניות הכוח הזה הופעל כהשחיה, וגם היא צורה של שליטה: ההחלטה מתי תמות נשארה בידו. אי־שליטה איננה כאן מטאפורה. זה תיאור של מה שנלקח.

התרומה המקראית למסורת הזאת היא ההתעקשות שגם המלך נתון לחוק, ושמשמת דם אינה נרפאת בניצחון. רפובליקניות של ברית מחזיקה אפוא שני משרדים פתוחים בבת אחת. האחד רודף אחרי התוקף ומשקם את הגבול. השני קורא את השומרים לדין וחשבון: הקונספציה שראתה בחמאס כתובת שאפשר לנהל, התוכנית שלא הייתה לעובדים, ההרגל לדחות הכרעה עד שההכרעה הגיעה כטבח. הבחירות של 27 באוקטובר 2026, מה שלא יהיו, הן כלי של המשרד השני. הן אינן פותחות מחדש את מה שנעשה לקרין ולספיר.

אי־שליטה מגבילה גם את אוצר המילים של יום השנה. לקרוא לעם, באשר הוא, "האויב", פירושו להציע שליטה חדשה בדיבור, ודיבור כזה מכין דברים גרועים יותר. את התצורה האידיאולוגית שמהללת את השער, מלמדת אותו, מממנת אותו ומכחישה אותו – מותר לקרוא בשמה ולהתנגד לה. את הילד בעזה אסור לקפל לתוך היורה. זו איננה הקפדה מערבית שהודבקה לטיעון יהודי. זה טיעון המקורות עצמם, שמגבילים את המלחמה שהם גם מצווים עליה.

שני פנקסים

ההרוגים בעזה הם פנקס שהמאמר הזה לא יעמיד פנים שהוא סוגר. המספרים של משרד הבריאות שבשליטת חמאס עברו 70,000 בסוף 2025 ועמדו על יותר מ־74,000 בסוף ספטמבר 2026, ועדיין יש מחלוקת על סיווג, מוות עקיף ואימות. כל אחד מהמספרים האלה, אם הוא נכון ולו בחלקו, הוא משקל מוסרי על ההתנהלות הישראלית ועל השימוש של חמאס במרחב האזרחי. אף אחד מהם איננו תיאור למפרע של השער באלומים. חשבון של ברית אומר זאת בפשטות, כי מוסר כפול לכל כיוון משחית את היכולת שהברית נועדה לחנך.

מה מותר לומר, ומה השער אוסר

הסרטון אמת. קרין ורניקוב וספיר בילמס נרצחו בשער אלומים בסביבות 7:10 בבוקר 7 באוקטובר 2023, אחרי שנמלטו מנובה, בידי מחבל חמאס, בשעה שאחת מהן התחננה. עובדים מתאילנד ומנפאל נרצחו באותה מתקפה. הכחשת העובדות האלה היא שקר. "הקשר" שמוחק את העושה הוא אליבי. לקרוא בשם לאידיאולוגיה – לגיטימי. לקרוא לעם בשם האידיאולוגיה – דרך חזרה אל השליטה.

ההגות התורנית והתורה הרפובליקנית נפגשות במסקנה מוגבלת ותובענית. יש חובה לזכור את השיטה, לא רק את התוצאה. יש חובה לעצור את הרודף ולהבחין בינו לבין מי שאינו רודף. יש חובת השומר, שהביקורת העצמית הישראלית תובעת בצדק ושעונת הבחירות תעוות. יש כבוד המת, שמגביל את המחזה. ויש איסור לתת לתוקף לכתוב את אוצר המילים. אי־שליטה היא השם האזרחי של מה שהגדר הרסה, והשבתה היא המטרה היחידה שיכולה להצדיק את הכוח שהופעל בתגובה – כל עוד היא אכן משרתת אותה, ולא יותר.

יהודי פשוט, שעוצב בין הדדיות של עיר פלדה לבין חומות של בירה עתיקה בהרבה, אינו צריך תיאוריה חדשה כדי לדעת מה המצלמה מראה. הוא צריך את המשמעת שלא להסיט את המבט, ואת המשמעת הנוספת שלא להפוך, תוך כדי הצפייה, לאדם שרואה רק אויבים. קרין עמדה לפנות אל עתידה אחרי אותה מסיבה. חברותיה של ספיר עדיין באות לאכול. לשער אין את המשפט האחרון. גם לפיד אין.

Prepared in deep partnership and cooperation with Grok and xAI

כל הכבוד לריבוננו של עולם • הטעויות שלי.